

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕРМІНА *МОВНА ОСОБИСТІТЬ* У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 2 (48)

УДК 811.161.2'373'42

DOI:10.24144/2663-6840/2022.2(48).181–189.

Сньозик Г. Функціонування терміна *мовна особистість* у сучасному мовознавстві; кількість бібліографічних джерел – 31; мова українська.

Анотація. У статті розглянуто мовознавчу категорію *мовна особистість*. Актуальність дослідження зумовлена потребою поглибленого вивчення цього поняття на різних мовних рівнях. У статті зосереджено увагу на сучасних напрацюваннях у галузі лінгвістики щодо функціонування, типології, рівневої взаємозалежності та низки інших не менш важливих особливостей вивчення проблеми мовної особистості в сучасному мовознавстві.

Особливу увагу приділено функціонуванню терміна *мовна особистість* у сучасних мовознавчих працях та звернена увага на важливі погляди вчених щодо основних підходів до вивчення досліджуваної мовознавчої категорії. Здійснено спробу аналізу складників, джерел вивчення, рівнів сформованості та реконструкції мовної особистості на різних часових зрізах.

Авторка висвітлює дискусійні питання основних аспектів вивчення мовної особистості у вітчизняному мовознавстві; окреслює роль і взаємозв'язок мови й культури у формуванні мовної особистості; розкриває проблеми взаємовпливу національної ідентичності та менталітету як складників мовної особистості. Адже мова – це вияв культури нації, найпотужніше її знаряддя. Зв'язок мови й культури є беззаперечним, особливо в сучасних умовах розвитку українського суспільства.

З'ясовано, що особливістю активного функціонування терміна *мовна особистість* у сучасному мовознавстві є тісний взаємозв'язок із такими поняттями, як *мовна свідомість* та *мовна картина світу*. Саме тому в сучасній науковій парадигмі стала помітною тенденція до здобутків різних напрямків і методологій у царині лінгвістики, внаслідок чого на перетині традиційних наук про мову виникає корпус нових сучасних напрямів вивчення мовної особистості. У статті підкреслюється виняткова роль мови в житті окремої людини й суспільства в цілому, привертається увага до світоглядних основ мовної творчості.

Ключові слова: культура особистості, мовна картина світу, мовна особистість, мовна свідомість, сучасна лінгвістика.

Постановка проблеми. У сучасному мовознавстві поняття *мовна особистість* належить до тих категорій, які активно вивчаються у різних галузях науки: лінгвокультурології, лінгвоперсонології, психолінгвістиці, лінгводидактиці, лінгвостилістиці тощо. Інтерес до проблеми *мовної особистості* зумовлений зростанням інтересу до таких питань, як *мовна культура*, *мовна свідомість*, *мовна компетенція* у контексті сучасних наукових парадигм.

Аналіз досліджень. Дослідники *мовної особистості* по-різному підходять до розв'язання цієї проблеми. Питанням різноаспектного аналізу *мовної особистості* приділяли увагу як зарубіжні, так і вітчизняні науковці. Матеріалом нашого дослідження стали наукові праці таких учених: Н. Бажук, Ф. Бацевича, А. Богуш, Н. Венжинович, Т. Видайчук, Л. Гнатюк, С. Голик, І. Данилюка, С. Єрмоленко, А. Загнітка, Т. Космеди, Т. Коць, Л. Мацько, С. Омельчука, М. Пентилок, Л. Романюк, О. Селіванової, Л. Славоної, А. Сотникова, Л. Струганець, В. Сухенко, А. Шаповал, Х. Щепанської, Ю. Юріної, Н. Kurkowska, A. Warner.

Мета статті, завдання. Мета нашого дослідження – висвітлити погляди вчених щодо вивчення питання *мовної особистості* в сучасному мовознавстві через розкриття теоретико-методологічної бази досліджуваної мовознавчої категорії. Поставлена мета зумовлює виконання таких завдань: опрацювання лінгвістичних досліджень, які присвячені вивченню поняття *мовна особистість*; з'ясування

підходів до аналізу мовної особистості; висвітлення основних аспектів вивчення мовної особистості через взаємозв'язок мови й культури; дослідження моделей мовної особистості; визначення основних шляхів дослідження мовної особистості.

Методи та методика дослідження. Для аналізу поняття *мовна особистість* використано такі методи: метод суцільної вибірки (виокремлення аналізованого поняття серед великої джерельної бази); описовий метод (здійснення аналізу досліджуваної лінгвістичної категорії); метод компонентного аналізу (виокремлення необхідних елементів у значенні поняття).

Виклад основного матеріалу. Теоретичні засади вивчення *мовної особистості* закладено у працях низки вчених: Ф.С. Бацевича, Г.І. Богіна, І.О. Бодуена де Куртене, Й. Вайсгербера, В.В. Виноградова, В. Вундта, В. Гумбольдта, О.П. Потебні, В.І. Карасика, Ю.М. Караулова та ін. Загалом зв'язок між мовою і людиною, яка її використовує і є її носієм, задовго до появи терміна *мовна особистість*, був усвідомлений авторами системних лінгвістичних концепцій XIX і XX століть. Ідеї В. фон Гумбольдта значно вплинули на різні гуманітарні напрями й спонукали інших учених до вивчення мови та мовлення у зв'язку з когнітивною діяльністю людини-мовця.

Уперше термін *мовна особистість* з'являється в 30-ті роки XX ст. і пов'язаний він із ім'ям німецького вченого Й.Л. Вайсгербера, який уперше

вжив його у праці «Рідна мова і формування духу» (1927 р.). На його думку, мова є найбільш загальним культурним надбанням; ніхто не володіє мовою тільки завдяки власній мовній особистості, навпаки, людина володіє нею завдяки тому, що належить до певного мовного співтовариства.

Ще одним із визначних лінгвістів, який зробив вагомий внесок у дослідження *мовної особистості*, є В.В. Виноградов. У роботі «Про художню прозу» (1930 р.) він зазначав два шляхи вивчення *мовної особистості*: особистості автора й особистості персонажа. На основі аналізу літературних творів, як з точки зору читача, так і автора, він ототожнював дослідника з образом автора, а читача з персонажем, героєм твору. Виходячи з цього, вчений вважав, що образ автора – це категорія дослідницька, а художній образ – читацька.

Зазначимо, що Й.Л. Вайсгербер, В.В. Виноградов не конкретизують значення цього терміна. Більш точні дефініції цього поняття знаходимо в працях Ю.М. Караулова, де учений розробив тривірневу модель, яка стала стимулом для подальшого розвитку теорії мовної особистості.

Над дослідженнями, які присвячені вивченню поняття *мовна особистість*, його структури та проєкції на конкретні мовні особистості працювали С. Воркачов, Б. Зільберт, Т. Кочеткова, В. Нерознак, В. Парсамова, І. Сентерберг, К. Сєдова, О. Сиротініна, С. Сухих, І. Халєєва. Як об'єкт лінгвістичного дослідження, зарубіжні учені *мовну особистість* трактують як особистість, виражену в мові (текстах), і через мову, реконструйовану в основних рисах на базі мовних засобів (за Ю.М. Карауловим). Вона формується під впливом соціальних законів, є продуктом історичного становлення етносу [Warner 1961], результатом психічного розвитку (взаємодії біологічних чинників із соціальними та фізичними умовами), вона творить і використовує знакові (системно-структурні за своєю природою) утворення [Kurkowska1959].

Останні десятиліття виявилися дуже плідними у розвитку теорії мовної особистості, тому спробуємо виокремити найбільш актуальні, на наш погляд, напрямки вивчення цієї проблеми в сучасному мовознавстві.

У лінгвістиці до цих пір ведуться дискусії стосовно терміна, який найбільш точно розкриває зміст поняття *мовної особистості*. Проаналізувавши трактування цього поняття багатьма відомими вченими, зазначимо, що існує три групи визначень цього терміна: 1) мовна особистість як індивід, персону, суб'єкт, носій мови, людина, особистість; 2) мовна особистість як система; 3) мовна особистість як «наскрізна» ідея [Шаповал 2015, с. 12].

Нині в лінгвістиці дедалі активніше досліджуються проблеми, пов'язані з антропологічним аспектом, який має вияв у вивченні мови в її відношенні до людини. Людина → мова і мова → людина – саме такими є два напрями цього аспекту. Перший розглядає вплив конкретної людини на мову, як ця людина змінює, збагачує, формує мову. Другий – як мова впливає на мислення і поведінку конкретної

людини, на її картину світу, на формування людини як мовної особистості. Відповідно, антропологічний аспект має результатом становлення нової дисципліни на перетині мовознавства з іншими науками, які вивчають людину – лінгвоперсонології [Данилюк 2016, с. 63].

Функціонування терміна *мовна особистість* у галузі лінгвоперсонології детально проаналізував А. Загнітко. Мовна особистість – це сукупність усіх мовних здібностей і реалізацій особистості, де мовна особистість має два основних концептуальних виміри – однопersoнологічний і поліpersoнологічний. Перший репрезентує окрему мовну індивідуальність в усьому обширі її виявів – часовому, просторовому, еволюційному, культурно-естетичному, соціумному, лінгвокультурологічному та ін. Мовна особистість у своєму становленні проходить два основні етапи лінгвоіндивідуаційних виявів: 1) зовнішньopersoнологічний, коли спонтанно формовано потенціал мовних здібностей як самостановлення індивідуальності через зміцнення «Я», виділення власної основної функції та домінуючої настанови, розвиток своєрідної «маски», через яку активізується сам індивід, пристосовується до вимог соціуму; 2) внутрішньopersoнологічний, у якому найактивнішою постає «посвята у внутрішню дійсність», функційно навантаженим є поглиблене самопізнання і водночас пізнання людської природи. У цей період піддавано внутрішньому аналізу усе раніше пізнане й накопичене, формовано цілісну картину самоусвідомлення, внутрішнього та зовнішнього зв'язку зі Всесвітом, усталеною світобудовою. У перший період лінгвоіндивідуації особистість напрацьовує достатні ресурси для реалізації, самовпізнання та досягнення відповідного рівня впізнаваності [Загнітко 2017, с. 4].

Наявні у сучасній лінгвістиці підходи до вивчення мовної особистості сьогодні можна поділити на типи:

1) *психологічний аналіз мовної особистості* (у психології розроблено чимало класифікацій характеристик – від античної моделі темпераментів до теорії акцентованих особистостей; водночас кожен із типів характеристик так чи інакше виявляється в комунікації, тобто його можна досліджувати з лінгвістичних позицій);

2) *соціологічний аналіз мовної особистості* (маються на увазі виділені й описані в соціології та соціолінгвістиці мовні індикатори певних суспільних груп – від індикаторів соціальної ідентичності в малих групах (родина, шкільний клас, виробничий колектив) до індикаторів комунікативної поведінки великих груп (мовлення молоді, гендерна характеристика мовлення, мовні індикатори людей з низьким освітнім цензом тощо);

3) *культурологічний аналіз мовної особистості* (моделювання лінгвокультурних типажів – узагальнених відомих представників певних груп суспільства, поведінка яких втілює в собі норми лінгвокультури загалом і впливає на поведінку всіх представників суспільства, наприклад, «науковий наставник», «інтелігент – мешканець Кам'янець»);

Подільського» «американський адвокат», «англійський джентльмен» тощо);

4) *лінгвістичний аналіз мовної особистості* (опис комунікативної поведінки носіїв елітарної або масової мовної культури, характеристика людей із позицій їхньої комунікативної компетенції, аналіз креативної і стандартної мовної свідомості);

5) *прагмалінгвістичний аналіз мовної особистості*, в основі якого лежить виділення типів комунікативної тональності, характерної для того чи іншого дискурсу. Під комунікативною тональністю мають на увазі емоційно-стильовий формат спілкування, що виникає в процесі взаємовпливу комунікантів і визначає їхні інтенції і вибір різних засобів спілкування [Данилюк 2016, с. 63].

У дослідженні *мовної особистості* виділяють два підходи: 1) дедуктивний (від особистості) і 2) індуктивний (від мови). За першого підходу вивчають особистість, її комплексний портрет, включно з мовленнєвими характеристиками, які доповнюють, підтверджують те, що було виявлено психологами, соціологами, фізіологами тощо. Для такого підходу характерним є те, що позамовні типи подано апіорі і лінгвіст шукає їхні мовні відмінності. У межах другого підходу описують мову, текст, мовленнєву поведінку в персоніологічному аспекті. Тут як предмет вивчення виступає мова, що характеризується в аспекті особистісних властивостей. За такого підходу типи мовної особистості виділяються за результатами дослідження продуктів мовленнєвої діяльності носіїв мови [Данилюк 2016, с. 64].

Погоджуємось із думкою А. Шаповал про те, що основним стрижнем, який об'єднує всі підходи, є людина, яка здатна систематизувати об'єкти навколишньої дійсності і структурувати їх у власну концептуальну картину світу, що і є антропоцентричним спрямуванням особистості.

У зв'язку з вищезазначеним слід сказати, що проблема взаємодії мови й культури посідає центральне місце в мовознавчих дослідженнях. Нові підходи до визначення *мовної особистості* взагалі і мовленнєвої поведінки персонажів художніх творів зокрема беруть початок у працях В. Гумбольдта, О. Потебні, Ш. Баллі, О. Якобсона. Сучасне трактування поняття міжкультурної мовної особистості є одним із них [Шаповал 2015, с. 17].

На думку Н. Венжинович, останнім часом велика увага приділяється культурологічному аспекту мови через те, що існує тісний взаємозв'язок між мовою й культурою. «Кожна особистість є носієм певної культури, вона зберігає її історичний досвід. Лінгвокультурологічний підхід уможливує дослідження національної культури й менталітету народу-носія через мовне відтворення концептів, які лежать в основі його світобачення» [Венжинович 2018, с. 397].

Із позицій сучасної лінгвокультурології визначила специфіку дослідження *мовної особистості* С. Голик, зазначивши, що вихідним принципом лінгвокультурологічного дослідження *мовної особистості* є розуміння цього поняття як міждис-

циплінарного терміна, у значенні якого поєднано філософські, соціальні та психологічні погляди. Лінгвокультурологічний аналіз текстів становить особливий предмет дослідження, а в структурі мовної особистості її національно-культурна специфіка виявляється на рівні мовленнєвої особистості [Голик 2013, с. 262].

Людина пізнає культуру, коли засвоює її тексти, тому тексти є справжнім сховищем культури. У дослідженнях із проблеми «мова – культура» мова є передавачем культурних цінностей. За визначенням Ф. Бацевича, кожний носій мови є одночасно носієм культури, тому мовні знаки мають здатність виконувати функцію знаків культури й слугують засобами представлення культурно-національної ментальності носіїв мови [Бацевич 2009, с. 252]. Науковець визначає мовну особистість як «індивіда, що володіє сукупністю здатностей і характеристик, які зумовлюють створення й сприйняття текстів, що вирізняються рівнем структурно-мовної складності та глибиною й точністю відображення дійсності» [Бацевич 2004, с. 188]. Мовна особистість «формується в конкретному соціальному, етнічному і мовно-культурному середовищі, асимілюючи за допомогою мови його різноманітний досвід», а отже, провідну роль у її становленні відіграють соціоетнічні та культуромовні чинники [Бацевич 2018, с. 11], які впливають на ціннісні орієнтири, мислення, вербальну й невербальну поведінку мовної особистості, усвідомлення нею світу.

Мова, культура й етнос нерозривно пов'язані між собою й утворюють точку перетину фізичного, духовного і соціального «Я» особистості. Мовна особистість і концепт – базові категорії лінгвокультурології, які відбивають ментальність і менталітет узагальненого носія природної мови й надають цій науковій дисципліні дослідницький інструмент для відтворення прототипного образу «людини, що говорить» [Шаповал 2015, с. 24].

А. Богуш дав таке визначення мовної особистості: «Під мовною особистістю розуміємо високорозвинену особистість, носія як національно-мовленнєвої, так і загальнолюдської культури, який володіє соціокультурним і мовним запасом, вільно спілкується рідною, державною та іншими мовами в полікультурному просторі, адекватно застосовує набуті полікультурні знання, мовленнєві вміння й навички у процесі міжкультурного спілкування з різними категоріями населення» [Богуш 2008, с. 36].

Отже, складником формування мовної особистості є її духовне становлення, виховання любові й поваги до рідного слова, землі, народу, його одвічних цінностей та ідеалів, усвідомлення необхідності й внутрішньої потреби в спілкуванні й пізнанні світу засобами рідної мови. Тому мовна особистість формується у своєрідній системі координат, яка задана тими чи тими цінностями, які існують у народу, зразками соціальної поведінки, особливостями сприйняття світу. Про давність цієї проблеми свідчить навчання давньоруських князів, досвід навчання та виховання в монастирях, брат-

ських школах, Києво-Могилянській академії тощо. Одночасно з процесом розвитку суспільства щодалі більше загострюється питання мовної особистості як носія українського національно-культурного простору.

Л. Струганець вказала на домінування лінгводидактичного та психолінгвістичного підходів до вивчення питання *мовної особистості*. «Термін *мовна особистість* можна назвати інтердисциплінарним, водночас – це одне з ключових понять у галузі культури мови, лінгвостилістики, комунікативної лінгвістики» [Струганець 2012, с. 133].

За словами відомої сучасної дослідниці лінгводидактики М. Пентилюк, «мовна особистість – людина, що володіє виражальними багатствами мови, продукує її в різних життєвих ситуаціях і шанує її, дбає про її збереження й розвиток...» [Пентилюк 2011, с. 59].

С. Омельчук вважає, що *мовну особистість* характеризують такі типи компетенцій: мовна (знання орфоепічних, орфографічних, лексичних, словотворчих, граматичних та стилістичних норм); мовленнєва (реалізується під час аудіювання, говоріння, читання, письма); соціокультурна (знання з національної культури, історії, економіки тощо); функціонально-комунікативна (уміння користуватися мовними засобами для створення текстів різної стильової приналежності) [Омельчук 2006, с. 3].

О. Селіванова наводить таке трактування досліджуваного поняття: «Мовна особистість – іманентна ознака особистості як носія мови й комуніканта, що характеризує її мовну й комунікативну компетенцію та реалізацію їх у породженні, сприйнятті, розумінні й інтерпретації вербальних повідомлень, текстів, а також в інтерактивній взаємодії дискурсу» [Селіванова 2006, с. 370].

У працях Л. Мацько представлено модель *української мовної особистості*, що відображає ознаки об'єкта дослідження, структуру його та специфіку функціонування в соціумі; з'ясовано основу становлення *мовної особистості* та чинники, які впливають на подальший розвиток; розкрито циклічність процесу формування мовної особистості. Мовна особистість, за концепцією Л. Мацько, – це «узагальнений образ носія мовної свідомості, національної мовної картини світу, мовних знань, умінь і навичок, мовних здатностей і здібностей, мовної культури і смаку, мовних традицій і мовної моди» [Мацько 2009, с. 27].

У мовленні (дискурсі) мовна особистість реалізує через спілкування об'єктивні спільні фонові знання соціуму й суб'єктивні, ті, що виділяють її як індивідуальну мовну особистість на тлі мовних смаків її епохи, мовну моду та певну мовну поведінку. Мовна особистість завжди існує в певному часомовному просторі – актуалізованих ідей, концептів і концепцій, понять, значень, смислів і образів, стереотипів мовної поведінки, що виформувалися і діють у певний час і в конкретній лінгвокультурній спільноті. Лінгвокультурна спільнота впливає на формування усвідомлених знань конкретної практичної мови і сприяє формуванню мовної (лінгвіс-

тичної) свідомості як науково осмисленого відбиття концептуальної картини світу і як системи поглядів на мову, відображених у мовній поведінці [Мацько 2014, с. 10].

Погоджуємось із думкою Н. Багнюк про те, що за останні десятиліття увага мовознавців до *мовної особистості* минулого зростає. Питання реконструкції мовної свідомості (індивідуальної, етнічної, суспільної), вивчення природи *homo lingualis* давньо- і староукраїнського періоду, конструювання мовної картини світу українця минулих епох із відтворених її фрагментів набувають у сучасних дослідженнях з історії української мови особливої актуальності [Багнюк 2018, с. 158–159].

Л. Гнатюк влучно зазначає: «Реконструкція мовної свідомості українця минулого – в конкретну історичну епоху – допоможе глибше осягнути закономірності й тенденції розвитку української мови, зокрема літературної, у проєкції на людську особистість, адекватніше зрозуміти давні тексти і прихований за ними духовний мікрокосмос» [Гнатюк 2010, с. 6].

Реконструкція мовної свідомості українців на різних часових зрізах і в діячності залишається важливим завданням історичної лінгвоукраїністики, розв'язання якого дозволить повніше відтворити мовний (і ширше – духовний) світ українського етносу на різних етапах його розвитку, осягнути особливості мовних і концептуальних картин світу окремих суспільних прошарків та індивідів, а відтак – і специфіку мислення наших предків, усебічно проаналізувати процеси та явища історії української літературної мови крізь призму тогочасної мовної свідомості, з'ясувати окремі й дотепер дискусійні питання, зокрема про зв'язок між старою й новою українською літературною мовою [Гнатюк 2015, с. 86]. Л. Мацько зазначає, що «мовна свідомість є основною ознакою кожної мовної особистості» [Мацько 2014, с. 10].

Мовна особистість – це особистість конкретної людини, виражена в мові й через мову в її дискурсах, текстах. Орієнтовний опис мовної особистості передбачає аналіз таких складників:

- мовна особистість у своєму часі і на тлі доби, її історії й політики;
- мотиви, інтенції, домінанти, особливості світовідчуження, сприйняття явищ, подій;
- реконструкція моделі світу (або фрагмента), відображеної у свідомості мовної особистості: тезаурус, концепти і концептосфери;
- характеристика семантичного рівня, дискурсу, опис відмінностей у семантиці тексту;
- реконструкція асоціативно-вербальної сітки (які поняття і як саме виражені цією особистістю, яким стилем, якими способами і засобами комунікації).

Поняття *мовна особистість* ніби відповідає на питання «яка людина»: «людина етична», «людина естетична», «людина талановита», «людина вольова», «людина інтелектуальна», «людина емоційна» та інш. [Мацько 2014, с. 10].

Л. Мацько наголошує на необхідності вивчен-

ня окремих елітарних мовних особистостей українського народу, їх мовну спроможність, мовні й мовленнєво-комунікативні компетенції з метою поширення в лінгводидактику й методику та всю освітню сферу кращих зразків українського мовлення, вітчизняної риторики, відповідних національно специфічних мовнокомунікативних стратегій і тактик, символіки і тропіки. Особливо велике пізнавально-виховне значення має вивчення мовотворчості з таким високим рівнем мовнокреативної діяльності мовних особистостей, які стали і стають знаковими постатями нації, культурним явищем України, що не тільки вплинули на розвиток української мови й літератури, а й збагатили інтелектуальний ресурс нації [Мацько 2014, с. 11].

Поняття *мовної свідомості* зіставляють із таким поняттям, як *мовна картина світу*. Мовна свідомість особистості, специфіка мовної поведінки зумовлюється світоглядом. Мовну ж свідомість представляє тезаурус. Отже, мовна картина світу – це відображення у мові цілісної картини світу. Якщо ми говоримо про національну мовну особистість, то закономірно водночас і про мовну картину світу як етнопсихологічне поняття. Кожний народ бачить світ по-своєму й відображає це бачення в певних поняттях, мовотворчості, тому вирізняють етнічні мовні картини світу, що виявляють ментальність того чи іншого народу [Юріна 2016, с. 21].

Про закріплення терміна *мовна особистість* у метамові культури мови і лінгвостилістики свідчить його фіксація у «Короткому тлумачному словнику лінгвістичних термінів» (2001 р.) за редакцією С.Я. Єрмоленко: «Мовна особистість – поєднання в особі мовця його мовної компетенції, прагнення до творчого самовираження, вільного, автоматичного здійснення різнобічної мовної діяльності. Мовна особистість свідомо ставить до своєї мовної практики, несе на собі відбиток суспільно-соціального, територіального середовища, традицій виховання в національній культурі. Творчий підхід і рівень мовної компетенції стимулюють мовну особистість до вдосконалення мови, розвитку мовного смаку, до постійного відображення в мові світоглядно-суспільних, національно-культурних джерел і пошуків нових, ефективних індивідуально-стильових засобів мовної виразності» [Єрмоленко 2001, с. 93].

Поняття *мовна особистість* увійшло у метамову сучасної лінгвостилістики також в аспекті вивчення мовотворчості письменників, оцінювання їхнього внеску в розвиток української літературної мови [Єрмоленко 2010, с. 120].

Л. Романюк зазначає, що «... до дослідження мовної особистості можна прийти трьома шляхами: перший – визначення стильової домінанти, особливостей поезики, закономірностей побудови художнього тексту; другий – дослідження співвідношення між індивідуальним стилем автора і нормами загальнонародної мови; третій – вивчення ідіостильового миття у контексті відповідного літературного напрямку» [Романюк 2011, с. 528]. Т. Коць зауважує, що історія літературної мови – це насамперед історія мовних особистостей, які створили літературну

традицію [Коць 2012, с. 52].

Художній текст є джерелом вивчення *мовної особистості* як самого автора, так і героїв твору, враховуючи, що персонаж – це породження авторської думки. Даючи життя своїм героям, автор вкладає в них і частинку своєї мовної особистості.

Говорячи про *мовну особистість* персонажів художніх творів, не можна обійти увагою проблему мовної особистості автора художнього тексту і його персонажів. Авторська мовна особистість реалізується в його мовній творчості, так чи інакше впливає на філологічну культуру національної мовної особистості. Найкращі представники національного мистецтва входять до «золотого фонду» кожної лінгвокультури. Неможливо уявити розвиток будь-якої мови, а особливо літературної, без творчої переробки його «майстрами слова» [Шаповал 2015, с. 48].

Т. Видайчук розглядає питання взаємозв'язку між мовною особистістю (творцем тексту) і текстом (матеріалом для лінгвістичної ідентифікації творця), яка підпорядковувалася «законам жанру». Ці ідеї авторка розвинула в низці публікацій, зосередившись, зокрема, на мовній поведінці особистості в період трансформації мовної свідомості на тлі поступового занепаду книжно-писемної традиції й формування літературної мови на живомовній основі. «У пам'ятках виявляються найістотніші, активно сприйняті та засвоєні елементи трансформованої концептуальної і мовної картини світу. Автори, переписувачі та укладачі, творячи свої тексти, водночас виступають у ролі своєрідної мовної особистості епохи» [Видайчук 2007, с. 67].

У контексті міжкультурної комунікації розглядає складники *мовної особистості* А.В. Сотников. «Під мовною особистістю розуміємо людину, що реалізує свій комунікативний потенціал через мову. У мовленнєвому, комунікативному та дискурсивному середовищах особистість виявляється через мову, мовні засоби, що використовуються у комунікативному акті. Вони вживаються для здійснення мовленнєвого впливу та зміни свідомості адресата, і відображають не лише індивідуальні риси мовної особистості, а також особливості й закономірності, притаманні тій чи іншій комунікативній культурі. Під комунікативною культурою розуміється сукупність норм і традицій спілкування, що діють в межах певної національної культури» [Сотников 2012, с. 267–268]. Потрібно зазначити, що культура є національно маркованою, й мовна особистість має риси нації, до якої вона належить, саме тому в її мовленнєвій поведінці віддзеркалюється національна специфіка [Славова 2010, с. 116–117].

У структурі мовної особистості виділяють три рівні: структурно-мовний, лінгвокогнітивний та мотиваційний. Структурно-мовний рівень пов'язують із уявленнями людини про мову як систему, знання правил кодування/декодування повідомлення та загальноприйнятих комунікативних стратегій та тактик. Лінгвокогнітивний рівень представлений картиною світу, концептами та схемами їх взаємодії. Він відповідає за орієнтацію мовця в

світі й просторі за рахунок накладання особистого орієнтаційного простору на картину світу. Мотиваційний рівень пов'язує із потребами індивіда, які визначають обрану лінію поведінки, дотримання певних правил, прийнятих в соціумі, впливають на побудову текстів і визначають ієрархію цінностей та смислів. Найтиповішою комунікативною потребою мовної особистості є соціальне спілкування, належність до певної соціальної групи. Під мовною особистістю розуміють представника певного культурного/етнічного соціуму, який використовує засоби мови для досягнення певної комунікативно-прагматичної мети за прийнятими в цьому соціумі правилами. Можна стверджувати, що дискурсивні практики є національно маркованими, але існують певні універсальні особливості, що дає змогу мовним особистостям, які належать до різних етнічних/культурних соціумів, успішно обмінюватися інформацією в контексті міжкультурної комунікації. Складниками мовної особистості є мовленнєві/поведінкові стереотипи та соціолінгвістичні компоненти (ідіоетнічний, статусний, гендерний та віковий). Ідіоетнічний аспект відображає вияви мовної особистості як носія певної соціальної ролі чи представника певної групи [Сотников 2012, с. 268–269].

За рівнем сформованості мовнокомунікативної компетентності виокремлюють сильну, середню та слабку мовну особистість. За рівнем володіння літературною мовою і креативним мовленням виділяють типи мовленнєвої культури: елітарний, середньолітературний, літературно-розмовний та фамільярно-розмовний [Космеда 2012, с. 43].

В. Сухенко аналізує шляхи та наслідки впливу глобалізаційних процесів, які впливають на формування сучасної мовної особистості. «Глобальні зміни в усіх сферах життя людини зумовлюють значне зростання темпів збагачення словникового складу мови. Унікальна властивість мови й полягає в тому, що будь-яке слово в ній породжує інше. З'являються неологізми, професіоналізми, неофразеологізми, навіть вулгаризми. Опір мовному безкультур'ю та нігілізму чинить мовна особистість з високою мовною свідомістю. Сповідуючи культ рідної мови, вона виступає запорукою мовної стійкості, їй властиве активне, зацікавлене, відповідальне ставлення до мови» [Сухенко 2019, с. 282].

Спираючись на твердження сучасних науковців (С. Єрмоленко, Л. Мацько), В. Сухенко зазначає, що «мовна особистість – іманентна ознака особистості як носія мови й комуніканта, що характеризує її мовну й комунікативну компетенцію та реалізацію їх у породженні, сприйнятті, розумінні й інтерпретації вербальних повідомлень, текстів, а також в інтерактивній взаємодії дискурсу» [Сухенко 2019, с. 282]. Учена наголошує на тому, що «слід усвідомлювати, що мовна особистість – це система, яка виникає в суспільстві і розвивається, ґрунтуючись на здатності вираження й закріплення соціальних відносин і взаємодій; вона – умова і продукт культури» [Сухенко 2019, с. 283].

Х. Щепанська окреслює термінополе *мовна особистість*, схарактеризувавши синтагматичні та

парадигматичні відношення терміна *мовна особистість* у сучасному науковому дискурсі. Розглянувши горизонтальну та вертикальну структуру термінополя «мовна особистість», учена простежує, що ядровий термін найчастіше корелює з поняттями *мовна свідомість, текст, мовленнєва діяльність, дискурс, мовна культура*. Узагальнивши напрацювання вчених, Х. Щепанська наводить таке визначення мовної особистості: «Мовну особистість найчастіше визначають як людину, індивіда, що є носієм мови; узагальнений образ носія мовної свідомості, а також як сукупність характеристик мовця: мовна компетенція, творче самовираження, вільне здійснення мовної діяльності; іманентна ознака особистості, що характеризує її мовну та комунікативну компетенцію» [Щепанська 2022, с. 216–225].

Термін *особистість* з'явився набагато раніше і достатньо детально досліджений, однак його мовленнєвий аспект довгий час залишався в тіні. Але саме мова найбільше розкриває особистість, тому виникнення терміна *мовна особистість* стало справжнім проривом, що сприяло розвитку науки та підняття її на ранг вище. Отже, мовна особистість – це універсальна, багаторівнева система, яка містить у собі два взаємозалежних терміни *мова* й *особистість*, які доповнюють один одного і не можуть існувати окремо, вона вривається в поле зору вчених, дає можливість досліджувати людину з різних точок зору, руйнуючи міжпредметні межі. Мовна особистість – це невичерпний феномен, оскільки кожна особистість за своєю природою унікальна і неповторна, непостійна і мінлива, орієнтована на повсякчасний розвиток та еволюцію. У цьому й полягає складність вивчення особистості, бо надзвичайно заплутаною і незрозумілою для нас до цих пір залишається людська сутність, її природа [Шаповал 2015, с. 15].

Висновки. Отже, аналіз наукових досліджень у галузі мовознавства, які стосуються поняття *мовна особистість*, дає підстави стверджувати, що ця проблема є багатовекторною й багатоаспектною. Досліджуючи функціонування терміна *мовна особистість* у сучасному мовознавстві, ми дійшли висновку, що він є міждисциплінарним. Вивчивши напрацювання вчених, можемо стверджувати, що термін *мовна особистість* уживається в різних значеннях, які є іноді тотожними, взаємозалежними, які доповнюють одне одного, проте бувають у чомусь протилежними. Це залежить від того, в якій саме галузі мовознавчої науки вживається термін *мовна особистість*. Можемо стверджувати, що вчені, вивчаючи актуальну проблему функціонування мовної особистості, наділяють цей термін специфічними рисами тієї чи тієї галузі науки, в рамках якої здійснюється дослідження. Якщо мова йде про мовну особистість у галузі лінгвокультурології, то термін *мовна особистість* розглядається з супутніми термінами, такими, як *мова* і *культура*. А коли вивчають мовну особистість у галузі лінгвоперсонології, то не можна обійти такі терміни, як *особа, мова, особистість*. Досліджуючи мовну особистість у лінгвостилістиці, обов'язково залуча-

ємо такі терміни, як *мовотворчість*, *індивідуальний стиль* та ін. Таким чином, проаналізовані праці вчених лише поглиблюють зацікавлення й уможлиблю-

ють докладний аналіз цього актуального питання в наступних розвідках.

Література

1. Багнюк Н.В. Homo Lingualis XVI–XVII століть: сучасні дослідження. *Лінгвістика: зб. наук. пр.* Старобільськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2018. № 2 (39). С. 158–165.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: Академія, 2004. 342 с.
3. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. 2-ге вид., доп. Київ: Академія, 2009. 375 с.
4. Бацевич Ф.С., Чернуха В.С. Комунікативна особистість у сімейному спілкуванні: монографія. Львів: ПАІС, 2018. 260 с.
5. Богуш А.М. Формування мовної особистості на різних вікових етапах: монографія. Одеса: ПНЦ АПН України, 2008. 272 с.
6. Венжинович Н.Ф. Лінгвоконцептуальні особливості фразеологізації. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: зб. наук. праць.* Ужгород: Говерла, 2018. Вип. 23. С. 397–399.
7. Видайчук Т.Л. Мовні аспекти особистості автора (за житійноповістевими і діловими пам'ятками кінця XVI–XVII ст.). *Мовознавчі студії: зб. наук. праць* міжнар. наук. конф. «Мова як світ світів. Граматика і поетика української мови», II. Київ, 2007. С. 67–70.
8. Гнатюк Л.П. Мовний феномен Григорія Сковороди в контексті староукраїнської книжної традиції: монографія. Київ: Видавничий центр «Київський університет», 2010. 446 с.
9. Гнатюк Л.П. Варіативний складник мовної свідомості українців: історико-лінгвістичний вимір. *Мовознавство.* 2015. Чис. 2 (берез.–квіт.). С. 86–96.
10. Голик С.В. Мовна свідомість як об'єкт лінгвокультурологічних досліджень. *Вісник Львівського університету. Серія «Іноземні мови».* Львів, 2013. Вип. 21. С. 258–264.
11. Данилюк І.Г. Теоретичні засади і методи лінгвоперсоналогії. *Лінгвістичні студії: зб. наук. праць.* Вінниця: ДонНУ, 2016. Вип. 31. С. 63–66.
12. Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / за ред. С.Я. Єрмоленко. Київ, 2001. 222 с.
13. Єрмоленко С.Я. Формування української мовної особистості. *Українознавство.* 2010. № 1 (34). С. 120–123.
14. Загнітко А.П. Теорія лінгвоперсоналогії: монографія. Вінниця: Нілан-Лтд, 2017. 136 с.
15. Космеда Т.А. Ego і Alter Ego Тараса Шевченка в комунікативному просторі щоденникового дискурсу: монографія. Дрогобич: Коло, 2012. 371 с.
16. Коць Т.А. Мовна свідомість в синхронії та діахронії. *Мовознавство.* 2017. Чис. 1 (січ.–лют.). С. 49–56.
17. Мацько Л.І. Українська мова в освітньому просторі: навч. посіб. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. 607 с.
18. Мацько Л.І. Мовна особистість Тараса Шевченка як чинник формування національної ідентичності. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна».* Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. Вип. 50. С. 8–15.
19. Омельчук С.А. Формування мовленнєво-комунікативних умінь у процесі вивчення синтаксису: Лінгводидактичні аспекти. *Дивослово,* 2006. № 9. С. 2–5.
20. Пентиліук М.І. Формування мовної особистості учня – важлива проблема сучасної лінгводидактики. *Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики: зб. статей.* Київ: Ленвіт, 2011. С. 57–63.
21. Романюк Л.М. Поетичний ідіостиль Тодося Осьмачки. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації.* 2011. Т. 24 (63). № 2. Ч. 2. С. 528–533.
22. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.
23. Славова Л.Л. Мовна особистість політика: когнітивно-дискурсивний аспект: монографія. Житомир: Вид. ЖДУ ім. І. Франка, 2010. 358 с.
24. Сотников А.В. Складові компоненти мовної особистості в контексті міжкультурної комунікації. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи.* Київ, 2012. С. 267–271.
25. Струганець Л.В. Поняття «мовна особистість» в україністиці. *Культура слова.* 2012. № 7. С. 127–133.
26. Сухенко В.Г. Формування мовної особистості в епоху глобалізації. *Дриновський збірник.* Софія–Харків: Вид. БАН ім. проф. Марина Дринова, 2019. Т. XII. С. 279–283.
27. Шаповал А.С. Лінгвокультурологічна характеристика мовної особистості персонажа художнього твору (на матеріалі романів Перл Бак «Імператриця» та Павла Загребельного «Роксолана»): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.15. Одеса, 2015. 192 с.
28. Щепанська Х.А. Термінополе мовна особистість. *Рідне слово в етнокультурному вимірі: зб. наук. праць.* Дрогобич: Посвіт, 2022. С. 216–225.

29. Юріна Ю.М. Ідіостиль Олени Теліги: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Херсон, 2016. 194 с.
30. Kurkowska H., Skorupka S. *Stylistyka polska*. Warszawa, 1959. 400 s.
31. Warner A. *Short Guide to English Style*. London: Oxford University press. 1961. 80 p.

References

1. Bahniuk N.V. (2018) Homo Lingualis XVI–XVII stolis: suchasni doslidzhennia [Homo Lingualis of the 16th–17th centuries: modern studies]. *Linhvistyka: zb. nauk. pr.* Starobilsk: DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka». № 2 (39). S. 158–165 [in Ukrainian].
2. Batsevych F.S. (2004) *Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky* [Basics of communicative linguistics]: pidruchnyk. Kyiv: Akademiia. 342 s. [in Ukrainian].
3. Batsevych F.S. (2009) *Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky* [Basics of communicative linguistics]: pidruchnyk. 2-he vyd., dop. Kyiv: Akademiia. 375 s. [in Ukrainian].
4. Batsevych F.S., Chernukha V.S. (2018) *Komunikatyvna osobystist u simeinomu spilkuvani* [Communicative personality in family communication]: monohrafiia. Lviv: PAIS. 260 s. [in Ukrainian].
5. Bohush A.M. (2008) *Formuvannia movnoi osobystosti na riznykh vikovykh etapakh* [The formation of linguistic personality at different age stages]: monohrafiia. Odesa: PNTs APN Ukrainy. 272 s. [in Ukrainian].
6. Venzhynovych N.F. (2018) *Linhvokontseptualni osoblyvosti frazeolohizatsii* [Linguistic features of phraseology]. *Suchasni problemy movoznavstva ta literaturoznavstva: zb. nauk. prats.* Uzhhorod: Hoverla. Vyp. 23. S. 397–399 [in Ukrainian].
7. Vydachuk T.L. (2007) *Movni aspekty osobystosti avtora (za zhytiinopovistevyymi i dilovymi pamiatkami kintsia XVI–XVII st.)* [Linguistic aspects of the author's personality (according to biographical and business records of the end of the 16th–17th centuries)]. *Movoznavchi studii: zb. nauk. prats mizhnar. nauk. konf. «Mova yak svit svitiv. Hramatyka i poetyka ukrainskoi movy»*, II. Kyiv. S. 67–70 [in Ukrainian].
8. Hnatiuk L.P. (2010) *Movnyi fenomen Hryhoriia Skovorody v konteksti staroukrainskoi knyzhnoi tradytsii* [The linguistic phenomenon of Hryhoriy Skovoroda in the context of the old Ukrainian book tradition]: monohrafiia. Kyiv: Vydavnychiy tsentr «Kyivskiy universytet», 2010. 446 s. [in Ukrainian].
9. Hnatiuk L.P. (2015) *Variatyvnyi skladnyk movnoi svidomosti ukrainsiv: istoryko-linhvistychnyi vymir* [The variable component of the language consciousness of Ukrainians: the historical-linguistic dimension]. *Movoznavstvo*. Chys. 2 (berez.–kvit.). S. 86–96 [in Ukrainian].
10. Holyk S.V. (2013) *Movna svidomist yak ob'ekt linhvokulturolohichnykh doslidzhen* [Linguistic consciousness as an object of linguistic and cultural studies]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya «Inozemni movy»*. Lviv. Vyp. 21S. 258–264 [in Ukrainian].
11. Danyliuk I.H. (2016) *Teoretychni zasady i metody linhvopersonolohii* [Theoretical principles and methods of linguistic personology]. *Linhvistychni studii: zb. nauk. prats.* Vinnytsia: DonNU. Vyp. 31. S. 63–66 [in Ukrainian].
12. Yermolenko S.Ya., Bybyk S.P., Todor O.H. (2001) *Ukrainska mova* [Ukrainian language]: Korotkyi tlumachnyi slovnyk linhvistychnykh terminiv / za red. S.Ya. Yermolenko. Kyiv, 222 s. [in Ukrainian].
13. Yermolenko S.Ya. (2010) *Formuvannia ukrainskoi movnoi osobystosti* [The formation of the Ukrainian language personality]. *Ukrainoznavstvo*. № 1 (34). S. 120–123 [in Ukrainian].
14. Zahnitko A.P. (2017) *Teoriia linhvopersonolohii* [Theory of linguistic personology]: monohrafiia. Vinnytsia: Nilan-Ltd. 136 s. [in Ukrainian].
15. Kosmeda T.A. (2012) *Ego i Alter Ego Tarasa Shevchenka v komunikatyvnomu prostori shchodennykovoho dyskursu* [Ego and Alter Ego of Taras Shevchenko in the communicative space of the daily discourse]: monohrafiia. Drohobych: Kolo. 371 s. [in Ukrainian].
16. Kots T.A. (2017) *Movna svidomist v synkhronii ta diakhronii* [Linguistic consciousness in synchrony and diachrony]. *Movoznavstvo*. Chys. 1 (sich.–liut.). S. 49–56 [in Ukrainian].
17. Matsko L.I. (2009) *Ukrainska mova v osvithnomu prostori* [The Ukrainian language in the educational space]: navch. posib. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova. 607 s. [in Ukrainian].
18. Matsko L.I. (2014) *Movna osobystist Tarasa Shevchenka yak chynnyk formuvannia natsionalnoi identychnosti* [The language identity of Taras Shevchenko as a factor in the formation of national identity]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriya «Filolohichna»*. Ostroh: Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Vyp. 50. S. 8–15 [in Ukrainian].
19. Omelchuk S.A. (2006) *Formuvannia movlennievo-komunikatyvnykh umin u protsesi vyvchennia syntaksysu: Linhvodydaktychni aspekty* [The formation of speech and communication skills in the process of learning syntax: Linguistic aspects]. *Dyvoslovo*. № 9. S. 2–5 [in Ukrainian].
20. Pentyliuk M.I. (2011) *Formuvannia movnoi osobystosti uchnia – vazhlyva problema suchasnoi linhvodydaktyky* [The formation of the student's language personality is an important problem of modern linguistic didactics]. *Aktualni problemy suchasnoi linhvodydaktyky: zb. statei*. Kyiv: Lenvit. S. 57–63 [in Ukrainian].
21. Romaniuk L.M. (2011) *Poetychnyi idiostyl Todosa Osmachky* [Poetic idiostyle of Todosa Osmachka]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I. Vernadskoho. Seriya: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii*. T. 24 (63). № 2. Ch. 2. S. 528–533 [in Ukrainian].

22. Selivanova O.O. (2006) *Suchasna linhvistyka [Modern linguistics]: terminolohichna entsyklopediia*. Poltava: Dovkillia–K. 716 s. [in Ukrainian].
23. Slavova L.L. (2010) *Movna osobystist polityka: kohnityvno-dyskursyvnyi aspekt [Linguistic identity of a politician: cognitive-discursive aspect]: monohrafiia*. Zhytomyr: Vyd. ZhDU im. I. Franka. 358 s. [in Ukrainian].
24. Sotnykov A.V. (2012) *Skladovi komponenty movnoi osobystosti v konteksti mizhkulturnoi komunikatsii [Constituent components of linguistic personality in the context of intercultural communication]. Linhvistyka XX – XXI stolittia: novi doslidzhennia i perspektyvy*. Kyiv. S. 267–271 [in Ukrainian].
25. Struhanets L.V. (2012) *Poniattia «movna osobystist» v ukrainistytsi [The concept of “linguistic identity” in Ukrainian studies]. Kultura slova. № 7. S. 127–133 [in Ukrainian]*.
26. Sukhenko V.H. (2019) *Formuvannia movnoi osobystosti v epokhu hlobalizatsii [The formation of linguistic personality in the era of globalization]. Drynovskiy zbirnyk*. Sofia–Kharkiv: Vyd. BAN im. prof. Maryna Drynova. T. XII. S. 279–283 [in Ukrainian].
27. Shapoval A.S. (2015) *Linhvokulturolohichna kharakterystyka movnoi osobystosti personazha khudozhnoho tvorcu (na materialy romaniv Perl Bak «Imperatrytsia» ta Pavla Zahrebelnoho «Roksolana») [Linguistic and cultural characteristics of the linguistic personality of the character of the work of art (based on the novels of Pearl Buck “The Empress” and Pavel Zagrebelny “Roksolana”)]: dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.15*. Odesa. 192 s. [in Ukrainian].
28. Shchepanska X.A. (2022) *Terminopole movna osobystist [Terminological field language personality]. Ridne slovo v etnokulturnomu vymiri: zb. nauk. prats. Drohobych: Posvit, 2022. S. 216–225 [in Ukrainian]*.
29. Yurina Yu.M. (2016) *Idiostyl Oleny Telihi [Idiostyle of Olena Teliha]: dys. kand. filol. nauk: 10.02.01*. Kherson. 194 s. [in Ukrainian].
30. Kurkowska H., Skorupka S. (1959) *Stylistyka polska*. Warszawa. 400 s. [in Polish].
31. Warner A. (1961) *Short Guide to English Style*. London: Oxford University press. 80 p. [in English].

THE FUNCTIONING OF THE TERM *LANGUAGE PERSONALITY* IN MODERN LINGUISTICS

Abstract. The article examines the currently relevant linguistic category *language personality*. The relevance of the study is due to the need for an in-depth study of a wide spectrum of language personality analysis at different language levels. The article focuses on modern linguistic developments in the field of linguistics regarding functioning, typology, level interdependence and a number of other equally important features of the study of language identity in modern linguistics.

Special attention is paid to the functioning of the term *language personality* in modern linguistic disciplines and attention is paid to important and relevant views in science regarding the main approaches to the study and features of the studied linguistic category. An attempt was made to analyze the constituent components, sources of study, levels of formation and reconstruction of the language personality at different time points.

The author highlights the debatable issues of the main aspects of the study of language identity in domestic linguistics; outlines the role and relationship of language and culture in the formation of a language personality; reveals the problems of mutual influence of national identity and mentality as constituent components of language personality. After all, language is an expressive manifestation of a nation's culture, its most powerful tool. The connection between language and culture is undeniable, especially in the modern conditions of the development of Ukrainian society.

As a result of processing the selected source base, it was found that the peculiarity of the active functioning of the term *language personality* in modern linguistics lies in the close relationship with such concepts as language consciousness and the language world model. That is why in the modern scientific paradigm there has become a noticeable trend towards the achievements of various directions and methodologies in the field of linguistics, as a result of which a corpus of new modern directions in the study of language personality is emerging at the intersection of traditional linguistic sciences. Turning to the term *language personality*, we can talk about the exceptional role of language in the life of an individual and society as a whole, drawing attention to the philosophical foundations of language creativity.

Keywords: personality culture, language world model, language personality, language consciousness, modern linguistics.

© Сньюзик Г., 2022 р.

Ганна Сньюзик – аспірантка кафедри української мови Ужгородського національного університету, Ужгород, Україна; anna.snjozyk@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-1572-7064>

Hanna Snozyk – graduate student of the Ukrainian Language Department, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; anna.snjozyk@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-1572-7064>